СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 225. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 26-го вересня 1940. No. 225. Jersey City, N. J., Thursday, September 26, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

„НЕЗАЛЕЖНІ" ПІДДЕРЖУЮТЬ РУЗВЕЛТА

ВАШИНҐТОН. — Незалежні републиканці, які в наступних президентських виборах задумують піддержувати Рузвелта, створили свій комітет під діючим головою Ля Ґвардією, та почесним головою сенатором Норісом. Головну ролю в орґанізуванні цього комітету відограв дорадник Рузвелта, Томас Коркоран. Чільні члени цього комітету зложили візиту Рузвелтові та прирекли йому піддержку. У відповідь їм Рузвелт сказав, що ця країна мусить бути поступовою, коли хоче задержати демократію.

ПІДСУМКИ БЮРА ҐЕЛОПА В СПРАВІ „НЕЗАЛЕЖНИХ".

НЮ ЙОРК. — Бюро публичної опінії під директорством д-ра Ґелопа робила розшуки в справі поглядів незалежних виборців, яких є міліони, а які організовано не належать до жадної політичної партії. Це вони вдійсности мають рішальний голос у виборах і вони заважили так багато в останніх виборах даючи Рузвелтові таку переважаючу більшість. Ґелоп говорить, що Вилкі здобуває собі серед тих незалежних голосів чимраз більше прихильників. Дотепер він здобув собі на 25% більше прихильників, ніж мав у попередних виборах републиканський кандидат Алфред Лендон. Ці незалежні голоси тепер поділені на майже дві рівні части між Рузвелтом і Вилкім.

КРИТИКА ВИЛКОГО.

ВАШИНҐТОН. — „Гостроязикий" секретар внутрішніх справ Гаролд Ікес закинув Вилкому, що той, коли іде на захід, говорить що треба удержавлювати публичні ужиточности, зокрема виріб електрики та продавати по дешевих цінах людям. Коли ж верне до Ню Йорку, на Вол Стріт, то там прибирає зовсім іншу ролю, та громить удержавлені публичні ужиточности, а заступає приватні.

КЕНЗАС СИТІ. — Кандидат на заступника президента з боку Демократичної Партії, Генрі Валас, в промові сказав, що політика нового розділу прямує до того, щоб націю зробити сильною зо середини і в той спосіб приспособити її на ріжні політичні й економічні удари, які приходять і будуть приходити з закордону.

НЮ ЙОРК. — Голова демократичного національного комітету, Флин, сказав, що Вилкі обіцює людям працю, знаючи що її не зможе дати навіть колиб його вибрано президентом.

ВИЛКІ ПРОТИ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ СИЛИ.

БОТ (Монтана). — Вендел Вилкі в своїй черговій виборчій промові сказав, що президент Рузвелт вже скупчив у своїх руках велику суспільну силу. Вистарчить, щоб він висказався проти якоїсь суспільної галузи, або проти ціни на якийсь продукт, щоб та галузь чи ціна зазнала удару. Само слово президента, що ціна на мідь зависока спричинило це, що ціна впала з 17 центів на 10. Це відбилось зле на заробітних платнях робітників. Також це є наявним доказом сили Рузвелта. Колись президент мір багато разів говорить, що якась ціна зависока, це не мало найменшого впливу, бо люди знали, що президент не мав таких прав, щоб слово обернути в діло. Нині він має. А коли побуде ще одну каденцію то його адміністрація обернеться в справжню диктатуру, казав Вилкі.

ЧИСЛО ШКІЛЬНИХ ДІТЕЙ МАЛІЄ.

НЮ ЙОРК. — В нюйорських школах цього шкільного року записалось на науку поверх 37 тисяч дітей менше ніж минулого. Цей спадок є найбільший в історії нюйорського шкільництва. Записи змаліли в усіх родах шкіл, крім фахових. Минулого року вписалось усіх учнів 1,103,943, а цього року лиш 1,066,624.

ДОШУКУЮТЬСЯ ЧУЖИХ ВПЛИВІВ ПО ФАБРИКАХ.

ВАШИНҐТОН. — Комісія міжстейтової комунікації звернулась до сенату з проханням, щоб той одобрив законопроект сенатора Ґвілера на створення спеціяльного комітету, який розслідив би впливи німецьких компаній в американських фабриках. Бо вже виявилось передтим, що багато американських фабрик є звязані з німецькими фірмами й на основі контрактів не вільно їм зраджувати певних патентів і то тих, які можна приспособити в зброєнні.

ПОРАНЕННЯ ГОЛОВНОГО РАДНОГО У.Н.С.

СИРАКЮЗ. — Головний радний У. Н. Союзу, Іван Піґуляк, зазнав поранення, коли наїхало на нього авто в хвилі, як він переходив вулицю. Він зазнав ран на нозі, грудях і рамені. Рани не є фатальні. Він знаходиться в шпитали.

КОНҐРЕС НЕ ХОЧЕ РОЗЇЗДИТИСЬ НА ВАКАЦІЇ

Конґресові провідники стратили надію, що вдасться їм переконати сенаторів і конґресових представників розїхатись на довший час на ферії. Вони думали, що в обличчі надходячих виборів сенатори і конґресмени саме захочуть довших вакацій, щоб взяти активну участь у виборчій кампанії. Але конґресмени станули на становищі, що серед нинішних напружених часів розїздитись не можна, бо цього не одобрилиб виборці. Це так виглядалоб, що конґресмени, рятуючи свої становища, занедбали свої обовязки супроти нації. В конґресі тепер такий настрій, що конґресмени будуть лиш брати час до часу кількаденну передишку, але з столиці на довший час виїздкати не будуть.

СЛОВН ВИСКАЗУЄТЬСЯ ЗА ВИЛКОГО

В своїй промові в Пітсбурґу, Алфред Слови, голова Дженерал Моторс, сказав, що коли американці хочуть відзискати довіря до власної економічної системи, мусять вибрати на президента Вилкого. Слови говорив, що добробут усіх людей, зокрема заробітні платні робітників, в остаточнім результаті залежать від того, скільки нація виробить продуктів. Продукти є основою заробітних плат, а також основою цілого добробуту. А теперішня адміністрація, говорив він, прямує виразно до того, щоб продукцію на всіх ділянках обменшити. Слови також говорив, що високі податки, накладувані на великі підприємства, викликують це, що ті підприємства вянуть. Також капітал втратив охоту творити нові підприємства. Щобільше, казав він, американські сталі капітали, себто фабрики, та ріжні варстати праці, внаслідок малих приходів, старіються і стають немодерними. Велика частина американських фабрик, які ще кілька літ тому уходили за модерні, нині є перестарілі, казав він.

ГІТЛЄР НАМАГАЄТЬСЯ ВТЯГНУТИ ЯПОНІЮ ДО ВІЙНИ З АНҐЛІЄЮ

Американський кореспондент Гелет Абенд доносить зо Шанґаю, що заноситься на військовий, політичний і економічний союз між Японією і Німеччиною. Над тим має працювати спеціяльна німецька місія, на чолі якої стоїть Макс Штамер, висланник Гітлера, що прибув в тій цілі до Японії через Совети в перших днях вересня. Кореспондент подає, що Німеччина настає на Японію, щоб виповіла війну Анґлії й заняла Гонґ Конґ і Сінґапур, а потім ще зачала наступати на Австралію і Нову Зеляндію. В противному разі, пише згаданий кореспондент, Німеччина дає Японії до зрозуміння, що готова помиритись з Анґлією, а тоді злучені фльоти Великої Британії й Злучених Держав звернуться проти Японії. В теперішньому випадку, згідно з німецьким обчисленням, це неможливе, бо Німеччина й Італія держать британську і американську фльоту на Атлянтику. Японія вправді не є склонна до виповідження війни Анґлії й захоплення морських баз в Гонґ Конґ і Сінґапур, бо знає, що це втягне до війни Злучені Держави, що підуть проти Японії. Крім цього означає втрату американського ринку збуту на японський шовк й інші товари, а також втрату ринку, де можна дістати нафту, залізо й т. п., чого так бракує Японії. Та кореспондент склоняється до того, що Японія таки буде змушена піти разом з Німеччиною, бо Гітлєр натякає, що в противному разі підуть проти неї ще й Совети.

ОЧИЩУЮТЬ АНҐЛІЙСЬКИЙ КАНАЛ

Британські летуни, бомбардуючи Берлін й інші німецькі міста, таки ще далі звертають головну увагу на ті французькі та бельґійські пристані над Анґлійським каналом, де нацисти наґромадили те все, що їм потрібне для переплиття каналу й нападу на Анґлію. Уся та німецька підготовка якщо не знищена цілковито, то сильно ушкоджена. Останній британський комунікат згадує про чотири німецькі судна, затоплені на Анґлійським каналі, що мали служити до перевозу німецької армії.

ВИМОГИ СТАВЛЕНІ ДО РЕКРУТІВ

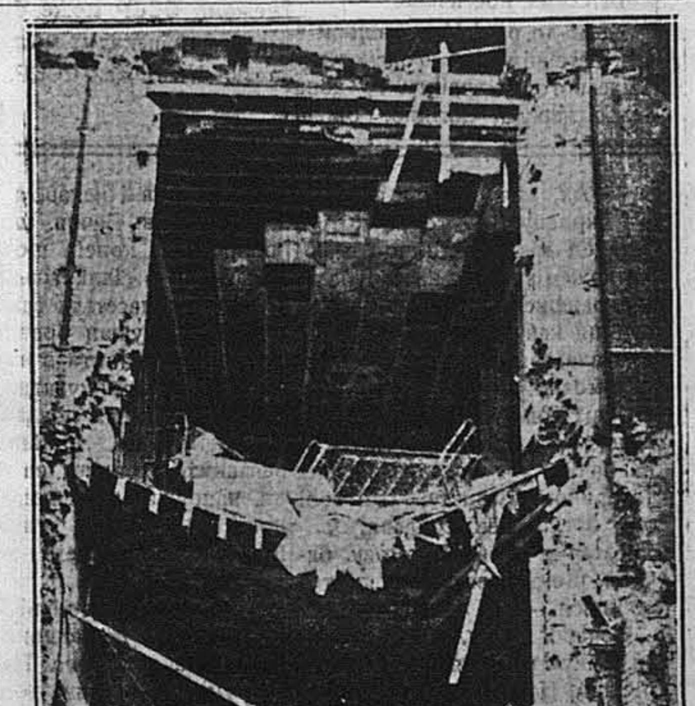
ВАШИНҐТОН. — Урядовці призначені до вирішення вимог для військових новобранців, погодилися на такі засадничі правила: Новобранець має бути високим на 5 стіп; мусить мати здібність перейти пішки 15 до 20 миль з тягарем 50 фунтів на плечах; має мати три горішні і три долішні зуби, що разом сходяться; може носити окуляри, одначе очі мусять бути настільки сильні, щоб бачили деякі предмети без окулярів з означеної віддалі.

БРИТІЙЦІ ДОБРЕ ДЕРЖАТЬСЯ

ЛОНДОН. — Британські втрати на морі є нижчі середнього. Таке виказує воєнний комунікат. Це вважається ознакою успішної британської боротьби з німецькими субмаринами.

НЕ ПОКАЗУЮТЬ РУЇН

ЛОНДОН. — Кажуть, що в Німеччині заборонено під карою оглядати ті місця, що зістали знищені наслідком британських бомбардувань.

ЩО ОСТАЛОСЯ ЗО ШПИТАЛЯ. — Між 2,000 будинків у Лондоні, знищених німецькими летунами, є кілька шпиталів. Так виглядав один з них, положений у північній частині анґлійської столиці. Положення ліжка дуже непевне.

СОВЕТИ ДАЛІ ДЕРЖАТИМУТЬ З НІМЕЧЧИНОЮ ТА ІТАЛІЄЮ

БЕРН (Швайцарія). — Добре поінформований американський кореспондент, обговорюючи нові пляни „осі" щодо опанування Европою і світом, застановляється над тим, чи Совети не будуть тут перешкодою. І приходить до заключення, що Німеччина й Італія „купили" Совети. Точної ціни купна кореспондент не подає, але твердить, що ціна відноситься до територій на Близькім Сході а в першу чергу до Дарданельських проливів, про які Росії завжди ходило й які Совети хочуть доконче дістати, бо це булоб свого роду хвилевим завершенням їхньої „націоналістичної російської політики".

РОЗРИВ МІЖ ФРАНЦІЄЮ І АНҐЛІЄЮ.

ВІШІ. — Французький уряд маршала Петена згадує з величезним обуренням обстрілювання французько-африканської пристані Дакар з боку армії французького ґенерала де Ґоля, якого уряд називає „зрадником". Уряд стоїть при тому, що це був „британський напад на французьку кольонію", бо в бомбардуванні Дакару брали участь також і британські кораблі. Кажуть, що ґен. Ґоль намагався шістьома наворотами вдертись на сушу, але був відпертий. Французька субмарина мала там затопити британський контрторпедовець, а потім сама затонула. Нараховують яких 300 вбитих. Уряд дав приказ адміралови Дарлянови, що має команду над пристанію, щоб не піддавався і він заявив у відповіди на британське ультиматум, що боронитиме пристані до останка. Французький уряд винує за те все британського премієра Винстона Чорчіла, бо він запевнив, що британська фльота ніколи не заатакує французьку. Далі винує він ще й ґен. Ґоля за те, що й він зобовязався, що ніколи не підніме руки проти французької армії. Усе те спричинює тепер таке положення, що дехто зачинає припускати, що Франція готова ще виповісти війну Анґлії.

ФРАНЦУЗИ БОМБАРДУЮТЬ ҐІБРАЛЬТАР.

ҐІБРАЛЬТАР. — Коло 20 французьких літаків скинули до 100 бомб на британську твердиню Ґібральтар і наробили, як доносять, значної шкоди. Мали вдарити в склади ґазоліни, а також ушкодити деякі кораблі. У усякому випадку, як кажуть, це був найгірший напад, без порівнання сильніший від тих ударів, що їх досі завдавали італійські летуни. Французи заявили, що це бомбардування це „відплата за британський напад на Дакар". Літаки прилетіли з французького Марока.

ДЮРЕНТІ МУСИТЬ ПОКИДАТИ РУМУНІЮ.

БУКАРЕШТ. — Відмовлено місця побуту в Румунії Волтерові Дюрентієму, відомому американському кореспондентові, що давніше дописував довгі літа з Советів у прихильнім для них тоні. Як причину подано, що уряд зменшує число чужинців . . .

НЕМА ПОВНОГО ВИЯСНЕННЯ ЩОДО ДАКАРУ.

ЛОНДОН. — Британський воєнний комунікат не дає наразі повного образу подій в Дакарі. Виходить, що це властиво „французька справа". Але таки, що дуже обходить Велику Британію, бо це булоб для неї великою шкодою, якщоб ця пристань, така важна зо стратеґічного й торговельного боку, впала в руки Німеччини й Італії, на що заноситься. Саме тим толкується те, що французькі кораблі супровожала частина британської фльоти.

В ІНДО-КИТАЮ ДАЛІ БОРОТЬБА.

ГАНОЙ. — Ніхто з кореспондентів не розвязує загадки того, що в французькім Індо-Китаю іде далі боротьба між французькими і японськими частинами, хоч офіційно Японія і Франція ніби погодились. Що боротьба завзята, видно найкраще по тому, що відступаючі японці не мають часу забрати чи поховати загинувших своїх жовнірів, а тільки відтинають їм руки, щоб потім можна було ствердити, хто поляг.

ВИДАТКИ РОСТУТЬ.

ЛОНДОН. — Анґлія, згідно з фінансовим звітом державної скарбниці, видає тепер денно пять разів більше ніж має доходів.

ЧИ МОЖЛИВИЙ БУНТ У ФРАНЦІЇ?

ЛИСБОН (Портуґалія). — Американський кореспондент П. Филип відповідає на повище питання в потакуючий спосіб. Тільки зазначує, що це ще забере часу і буде залежати від британських успіхів. Як тільки британський опір ставатиме таким, що даватиме французам надію на те, що Велика Британія виграє, в Франції готов нарід збунтуватись, бо ненавидять німецьке ярмо. Та тепер, каже Филип, такий бунт був би глупістю, бо був би відразу розгромлений.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯКІ ПЛЯНИ МАЄ НІМЕЧЧИНА

„Ню Йорк Таймс" приніс у своїм вівтірковім числі сензаційний документ, бо не менше й не більше, а записку про німецькі наміри в теперішній війні. „Ню Йорк Таймс" не каже, звідки він узяв цю записку і зрештою, ледво чи можна від нього ждати, щоби він зраджував жерела своїх інформацій. Досить, що ґазета каже, що жерела цеї записки наскрізь автентичні, і ґазета може за це ґарантувати. Репутація „Ню Йорк Таймсу" в таких справах досить висока, хоча певно не така висока, як він хотів би на те претендувати, на всякий випадок досить висока, щоби на записку подивитися зовсім поважно, очевидно, не виключаючи при тому все таки можливости помилки або навіть обману.

Каже це меморандум, що який місяць тому бюро німецького міністра заграничних справ Рібентропа викінчило пляни про реорґанізацію Европи. За цими плянами Німеччина мала би знищити незалежність Швайцарії, Голяндії, Норвеґії, Польщі, балтійських держав, Румунії й Юґославії. Ці держави мали би пропасти з політичної карти Европи, себто стати частями німецької імперії. До неї теж мали би перейти поважні частини Франції й Бельгії, котрі мали би бути розділені, як давніща Польща.

Мадярщина й Болгарія мали би бути збільшені територіями сусідних країв, але оточені з усіх боків Німеччиною й Італією вони мали би бути зовсім залежні від цих держав.

Меморандум подає навіть плян акції за здійснення цього пляну. Цеї зими мала би бути прилучена до Німеччини Голяндія й німецькі кантони Швайцарії, при чому Італія мала би дістати швайцарські кантони з італійською мовою, а Франція французькі кантони. Норвеґія мала би стати частиною королівства шведського. Флямандські округи Бельгії мали би бути прилучені до Німеччини, а валюнські до Франції. Франція мала би віддати Німеччині Альзацію й Льотаринґію, а Італії Корсику, Ніцу й Тунісію.

Весною 1941. року Німеччина має намір захопити Балкан та заатакувати Росію й відорвати від неї Польщу, Україну й балтійські краї та прилучити їх до себе, далі розділити Румунію й Юґославію між Німеччину й Італію. На 1942. рік Німеччина плянує заставити Італію віддати Німеччині доступ до Адріятику й в цей спосіб установити свою геґемонію над Европою.

За словами самого меморандума, передумовою цього пляну є розгром Англії, до котрого, звісно, ще не близько. З боку держав, котрі мали би бути розбиті, Німеччина ніякого спротиву не передбачує, подібно, як не бачить вона серіозного опору з боку Росії та окупованих нею країв і народів.

НОВИЙ ЛАД НА БАЛКАНІ

Лад цей устійнено коштом Румунії під гаслом направи кривд завданих Угорщині версайським миром. Гасло це справді досить пізорне. Чому робиться найбільші кривди всім тим державам і народам, які віддається під владу Москви?

Ми не маємо причини ані тішитися разом з Угорщиною, ані сумувати разом з Румунією. Румунія не визнавала національних прав нашого народу, а Угорщина зладила автономію, але не для українців, але карпато-русинів, до яких офіціяльне радіо з Будапешту промовляє жахливою московською мовою. Отже „новий лад" на Балкані, який має бути частиною „нового ладу" в частині Европи не відданій під московську владу, може нас цікавити, оскільки він може мати вплив на загальні міжнародні відносини, а зокрема на відносини поміж Московщиною та великодержавами. Щодо перших, то віденське полагоджння довголітнього угорського спору доводить перед усім виразно, що окрема мала держава не має властиво можности противитися спільному рішенню Німеччини та Італії. Хоч преса й повідомляла, що міністрів Угорщини та Румунії запрошено до Відня, щоб разом з ними знайти найкращий шлях для помирного розмежування обох націй, але в дійсності рішення було вже готове перед їх приїздом і його приняли обидві сторони без ніяких дискусій.

В кожнім разі в основу цього рішення покладено національну засаду; по поділі Трансильванії має відбутися виміна населення, щоб звести до найменшої міри чужонаціональні меншини з одного і другого боку. Тимчасом нам від цього ані гаряче, ані зимно, але в нашій боротьбі на міжнародньому полі за нашу державну самостійність можемо покликатися на засаду, після якої має бути розвязана довголітня суперечка поміж Угорщиною та Румунією.

Для Німеччини та Італії розвязання угорсько-румунського спору має безперечно більше практичне ніж засадниче значіння. Перед розбиттям СССР ніщо властиво не може надати якусь засадничу вартість їх політичним чи мілітарним чинам. Але заспокоєння Балтику зменшує вичивлення протягом війни, а це зменшує залежність Німеччини та Італії від совєтських постачань.

Щож до ролі Московщини в цім останнім акті угорсько-румунського конфлікту то вона була, кажучи лагідно, більш ніж загадкова. Після неперевірених, але цілком імовірних відомостей, зажадав московський уряд від Угорщини видання Карпатської України. Потім заявив він румунському урядові, що територіяльні уступки Румунії на користь Болгарії та Угорщини суперечні інтересам СССР. Колиж ані Угорщина, ані Румунія не звернула уваги на московські жадання й погрози, спровокував московський уряд кільки сутичок на румунськім кордоні і вислав з цього приводу до Букарешту кільки нот з погрозами; але й це на Румунію ніякого враження не зробило.

В Кремлі панує, як відомо, переконання відносно політичних справ Европи — без нас, значить проти нас. Воно досить слушне, коли мати на увазі засадниче противенство поміж Европою та московським хижацтвом. Ціле значіння полагоди балканського конфлікту полягає в тім, що вперше від початку війни Німеччина та Італія доконали цього в межах держав сусідних з СССР всупереч плянам московського імперіялізму. Факту цього не треба пересажувати, але він свідчить яскраво про неміч ізольованої в Европі Московщини.

Гарантія уділена державами осі Румунії, а разом з тим без сумніву і Угорщині, кладе межу московській експанзії на південнім сході Европи, а фактично і в Европі взагалі з огляду на те, що від Угорщини до Балтійського моря тягнеться вже німецько-Совєтський кордон. Отже треба числитися з тим, що совєтське хижацтво буде спрямоване тепер на Близький Схід, де воно стріне поважні перешкоди, бо Туреччина буде очевидно боронтитися не так як здеморалізована внутрішньою боротьбою націй Румунія, а московський наступ на Ірак та Іран противний інтересам не лише Великобританії, а й самої Німеччини та Італії, яким потрібна нафта цих країв. До тогож гірський терен тих околиць творитиме також поважні перешкоди для московського наступу. Маймо на увазі, що СССР тримається лише московським хижацтвом. Знову необхідною умовою існування московського імперіялізму є його розвиток, себто постійне територіяльне поширення. Ось тому сучасне виявлення московської немочі поза межами СССР може бути початком занепаду московської влади і в межах СССР.

К. В.

ВІСТИ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ

Школа в Україні.

„Ізвестія" з 3. IX. повідомляють з Києва, що „в минулім році понад 270,000 дітей в УССР не було охоплено навчанням..." Повідомлення це тим більш несподіване, що совєтська преса вже кілька років тому проголосила цілковиту ліквідацію неписьменности на Україні. Тойже часопис повідомляє, що „в грудні минулого року було в західних областях України понад 400,-000 дітей поза школою. Було там минулого року 6,741 шкіл українських, 922 польських, 63 московських, 131 жидівських, 40 чеських, 9 німецьких і 30 мішаних. Народній Комісаріят Просвіти України післав до західних областей понад 1,100 додаткових „учителів"... Очевидно багато місцевих учительських сил вивезено на заслання... Для приготовання учительських сил зорґанізовано в цих областях один педагоґічний інститут і шість учительських та зреорганізовано львівський університет. В усіх областях колишньої Західньої України відбувається масове перенавчання педагогів (на московсько - большевицький лад). Школи нових областей України Черновецької та Акерманської зреорганізовано і переклад навчання (московського імперіялізму). До цих областей буде післано 1,500 „учителів". До цього треба додати, що навчання мови і літератури „великого братського московського народу" є по українських школах обовязковим, характеристичним є також, що для „росіян", яких поза нечисленними московськими еміграантами на українських землях Польщі взагалі не було, треба поза жидівськими школами ще й 63 московські. Отже поза політичним московщенням української шкільної молоді шириться на західньо-українських землях і мовну асиміляцію населення.

Театр в Україні.

„Ізвестія" з 3. IX. повідомляють з Харкова: „Український Драматичний Театр імени Шевченка виставлятиме тут в новім сезоні пєсу „Евгенія Ґранде" після Бальзаку та пєсу Шолом Алейхема „Молочарник Теве" (твори, як бачимо наскрізь „українські"). Принято до репертуару також комедію Корнейчука „В степах України". Харківські театр опери і балету розпічне сезон оперою „Іван Сусанін" (стара патріотична московська опера, яка під царським урядом звалась „Життя за царя" і виставлення якої на Україні є ганебним знущанням з українського національного чуття). Крім того до програми цього сезону належать: „Мазепа" Чайковського, „Тарас Бульба" Лисенка, „Черевички" Чайковського, а також балет харківського композитора Клебанова „Светлана" (московська тема, мабуть після Пушкіна)". Отже поза єдиною українською оперою Лисенка виставляється в Україні майже виключно московські твори, де надуживається часом і українські теми. Але верхом московської ганьби в Україні буде очевидно фільма, яку викінчується тепер в Києві, а саме повідомляється наступне: „Українська Студія Кінотеатру розпочала виготовлення фільму „17. вересня", присвячену першій річниці визволення працівників західних областей України від польських капіталістів", і повернення їх в кріпаків московського хижацького імперіялізму — додамо від себе.

Московська господарка в українській Кубані.

„Ізвестія" з 2. IX. доносять з Краснодару — „Городина гине на стаціях", зазначуючи між іншим наступне:

„Майже що дня надходять до Краснодару тривожливі вісти. В Маріїнськім осередку постачання на березі ріки Кубані скупчилось 80 тон баклажанів, їх не вивозять і вони вянуть і гниють. Теж саме бачимо і Елисаветинськім складі. В Понежуко — лежать вже три дні 35 тон городини, і їх не відсилають далі. Всюди на стаціях, пристанях, пунктах постачання лежать гори огірків, кавунів і динь, призначені для відіслання до Москви і Ленінграду, для продажу на місцевих ринках й для переробленя на консерви. Поновлюється давно знану історію з минулого року, в Краснодарі відбувається спір поміж Краснодарським Трестом виробу консервів та Совхозтрестом, хто має вивозити городину до Москви та Ленінграду, а вона тим часом псується. Не зважаючи на те, що городини є дуже багато, фабрики консервів заявляють, що їм бракує сировини. Кубанські фабрики мають дати державі десятки міліонів склянок консервів городини, тим часом, наприклад Адигейський Комбінат замість замовлених йому 9 міліонів склянок консервів, виробив ледви половину, заявляючи, що не має досить склянок. Хоч фабрика, яка їх виробляє, знаходиться в сусідній Орджонікідзівській области, але їх не можна ніякими чином добути. Відвічально за зле постачання городини до промислових осередків є в значній мірі залізниця імени Ворошилова, яка не дає досить вагонів для її перевезення. Баклажани і кавуни звляються в Краснодарі не часто. Щоб купити кавун, треба обовязково ставати в чергу. Ціни на них знижуються до 40—50 копійок за кільо, але потім наступає перерва в постачанні, і ціни підносяться в 3—4 рази..."

Отже кільо баклажанів коштує часом 2 рублі, себто вдвічі більше ніж кільо хліба. В кожній „буржуазній" державі крамаря за таке лихварство негайно замкнули б до вязниці, але совєтським кооперативам, спеціяльно на землях поневолених націй, все можна. До того, що орган московського уряду говорить про господарський лад в „соціялістичній" державі, треба додати, що таж сама анархія панує і в постачанні збіжжя, мяса, молока та всіх інших засобів поживи. Значну частину всього того, що грабується на Кубані, Кавказі, України та інших родючих земель чужонаціонального підня СССР, псується, розкрадається і втрачається при перевезенні до Московщини.

Донщина затягає молочення збіжжя.

„Ізвестія" з 30. VIII. повідомляють з Ростова:

„Молочення збіжжя в Ростовській области організовано зле. Досі вимолочено 22.6% цілої скількости скошеного збіжжя. На площі в 258,-966 гектарів збіжжя стоїть в копицях, тим часом паде дощ, зерно починає проростати, що загрожує великими втратами. Провід Машиново-Тракторних стацій числив на те, що збіжжя буде вимолочено комбайнами, і з 2,500 звичайних молотилок направлено лише 1,000, та й вони не всі працюють. В Куйбішовськім районі, наприклад, з 22 молотилок направлено 14, а працює лише 6, пояснюється це браком машиністів, хоч вони працюють як візники. Парові молотилки також не всі працюють, але в деяких колхозах припинили косити збіжжя, що вже й так осипається, і поставили комбайни молотити. Останні десять днів серпня не прискорили молочення, скорше навідворот. Може статися так, як торік, коли молочення в Ростовськім области затяглося до 1. XII., наслідком чого було втрачено багато збіжжя..."

Так виглядає невільницький московський лад на козацьких землях.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ I.

(42)

А найчудніші були голомозі голови і рідке волосся під носом і на підборідді, а також вузенькі скісні очі: всі троє вже прочуняли, один стогнав і кректав на споді, а двоє, що були поверх нього, позирали на Павла своїми очима-шпарками, з таким жахом, що він аж засміявся. Вони теж оскалилися.

— Ах виж дурні, дурні, — похитав головою, сміючись, Павло, — і якого дідька ото лізли серед ночі на небезпеку?..

Той, що був зверху, знову залопотав, і вся його заюшена кровю, твар із широкими вилицями прийшла в рух.

— Що?.. — перепитав парубок. — Нічого, голубе, не розберу, бо не вмію по вашому. Якщо ти про те, щоб розвязав, то не буде діла: розвяжи вас — дременете так, що й вітром не догониш... десь же в буряні, мабуть, маєте й коней прихованих... а що мені тоді старий полковник скаже?... Ні, краще й не проси, — не можу, не моя тепер воля. Лежіть спокійненько, поки полковник прокинеться: може й скаже пустити вас, тоді й розвяжу.

Татарин залопотав іще щось, але Павло махнув рукою й задивився на щось інше. Він тепер тільки звернув увагу на те, що спутав своїх бранців разом із їхніми шаблями. Та ще які шаблі! — криві і в гарних цяцькованих піхвах і з срібними різьбленими держаками. Різкий холодок пронизав йому серце: тепер лише зміркував, що ще недавно був на ніготь від смерти. Але він засміявся...

— Ах, виж, невіри капосні! — скрикнув, — то ви хотіли живцем мене взяти, що, маючи кожен шаблю, не зарубали, підкравшись?.. Та мене ціла вулиця канівських парубків не змагала взяти, а то вас троє, голомозих! Дурні ви!... Що ти там лопотиш язиком? Кажеш, може, що брешу?.. А оце бачив? — труснув він парою татарином мушкета, — я тобі дам брехні мені завдавати!...

Татарин справді замовк, бачучи, що з козаком не розговоришся.

Почало дніти. Заклуботався, закучерявився туман над річкою. На сході на обрію заграли срібним сяєвом вістуни нової зорі ранкової.

Прокинувся старий отаман, озирнувся довкола й схопився на ноги.

— Га? — спросоння. — Га? — проспав?... — вигукнув спросоння. — Бо й так таки! І нехай мені нечистий у пику плюне, коли не заспав!... Оце дак так!... Агов, хлопці! — гукнув на ввесь голос, — агов, вставайте, коні сідлайте!...

Подався з уздечкою відшукувати свого румака. Табор закомашився.

Вартові кинули чати, тільки Павло стояв і чекав, а чого й сам не знав. Бачив, що братчики поять коней, що старий ватаг уже в сідлі, тільки його румак ще пасеться самітно, а відійти, кинувши бранців, не хотів, щож чинити з ними — ніяк не міг зміркувати. Врешті примудрував: поклав мушкета на землю, підійшов до звязаних, ухопився за ремінця, напружив усі сили, скинув ношу на спину й, угинаючись під нею, підтюпцем подався до табору.

— А чий то ще кінь? — тим часом питав полковник, показуючи на самітного Павлового румака. — Який воно вражий син гаїться?...

— Та тож, мамцю, того... Похиленко! — почулися голоси. — Та ось і він, либонь... Щось пре на спині, чи що?.. Вепря, чи що, вбив?..

Увага всього товариства скупчилася на Павлові, а він, нічого не помічаючи, підбіг, покректуючи, до старого ватага, обережно, щоб не потовкти, спустив ношу на траву перед його конем і важко відсапнув, витираючи рукавом спітніле чоло; далі метнувся до сідла...

Всі стояли й дивилися на це мовчки, як зачаровані.

— Що це таке? — нарешті отямився старий. — Що це ти припер?..

— Постривайте, пане полковнику, я зараз, — відповів Павло, хапаючи, як періну, своє сідло й вуздечку. — Бач, усі вже сливе готові, а я той... Та й лушкета лишив там...

Швиденько побіг, не озираючись, до свого коня, накинув на нього уздечку, осідлав, скочив у сідло, підїхав до того місця, де чатував, підібрав мушкета, а вглядівши три повстяні шапки татарські на траві, позбирав і їх, потім тільки повернув коня до табору.

Тим часом полковник, розпізнавши вже з коня, що це за химерний сніп із живих людей перед ним на траві, зліз із сідла й нахилився над татарами. За ним позоскакували з коней і братчики. Тісним колом оточили бранців, і не вірячи власним очам, тільки перезиралися мовчки.

— Та нехай мені всі чорти очі заплюють, — вигукнув, уздаривши об поли руками, полковник, — коли це не справжнісінькі бісурмени!...

Бранці й без того були ні живі, ні мерті, а тепер бачучи кругом себе стільки своїх запеклих ворогів, оніміли з ляку й духа притаїли.

— Де ви тут узялися? — звернувся по татарському до бранців старий.

Почувши рідну мову, бранці засовалися в путах. Той, що лопотав до Павла, й цим разом забалакав, але про що, ніхто, крім полковника, не розібрав.

— Чуєте? — засміявся старий до братчиків, — вони собі мирно попасали коней, а отой молодий шайтан наскочив на них, сонних, уночі й повязав.

Братчики реготалися, хапаючись за боки, на таку відповідь.

— Ну, не гаспидський син! — жартував далі ватаг, — бідних людей так скривдив... Та у вас і коні десь тут пасуться? — знов по татарському питав він.

Татарин щось відповів.

— Недалечко тут, у ярку, — переклав полковник і знов засміявся. — Бідакам тісно в степу, дак вони в ярку коней випасали. Ану, що скаже нам наш здобичник... А послухайно, сину, — звернувся старий до Павла, що якраз підїхав до гурту, — не козацьке діло чиниш, бідних людей кривдиш...

(Дальше буде).

НІМЕЦЬКИЙ „АС".
Майор Вернер Мельдерс, 27-літній німецький летун, котрому приписують зістрілення 40 британських літаків.

З ДНЯ

ПОГЛЯД РОЗУМНОГО ЖИДА.

Католицький тижневик „Ди Теблет", друкує 21 вересня ц. р. такий лист від одного жида:

„Минулого втірка вечором відбулось велике віче на відкритім місці при 17 вул. і евні Дж., в Брукліні. Певна скількість жидівських орґанізацій приготовила програму, що мала звеличати толеранцію і патріотизм. Кілька воєнних ветеранів, добре промовляючий рабін та декілька інших бесідників перед тисячами людей гостро таврували тих, що критикують жидівський нарід, включаючи священика Каґлина. Вони також емоційно прирікали любов до Америки, її конституції і прапору.

„Перед закриттям тих зборів одна патріярхальна особа, що стояла собі з боку, відійшла похитуючи головою. Якийсь молодший чоловік поздоровив її. Ця старша особа відповіла: „Забагато часу марнують". Після цього вона відкрила вечірню ґазету і, вказуючи на дві статті, сказала: „Ось цих треба натаврувати. Це вони нам клопіт наносять". Статі відносились до справ — „Айнштайн закликає, щоб відкинути персонального Бога" і „Воєнні ветерани скаржать до суду Ізаакса за задержання Ґерзона".

Під листом підписаний — „Френк Стентон". „Ди Теблет" цьому листові надав влучний наголовок: „Розумний жид схоплює яслід ситуацію".

ШКІДНИКИ.

Цей невідомий патріярхальний жид мав на увазі недавню заяву жидівського вченого Альберта Айнштайна, зроблену перед зібранням 500 вчених, фільософів і духовних провідників в Ню Йорку. Зпосеред них усіх одинокий Айнштайн посмів зробити заклик, щоб залишити вірування в персонального свідомого Бога, бо це мовляв, стоїть на перешкоді до осягнення досконалого суспільного ладу на світі, а також на перешкоді в поступі науки.

Айнштайн іронізував, як можна вірити в персонального Бога, творця всього на світі й уважати його водночас найсправедливішим єством. Цеж суперечить примітивній льоґіці, говорив він. Бо коли Бог є творець всього, то він є тверцем не лиш добра, але і зла. А коли так, то нема що винувати чоловіка за його лихі вчинки, бо ці вчинки виконані по волі Божій.

Другим шкідником, що клопоту жидам приносить, говорила невідома патріярхальна особа, це предсідник дільниці Менгетену, Ізаакс, який наперекір загальній публичній опінії приняв до міської служби на важну посаду довіреного дослідника—комуніста Герзона. Проти обох горячо протестувала і далі протестує американська публична опінія, звязуючи деколи їх вчинки з жидами взагалі.

ОПРОКИНЕННЯ ЗАЯВИ АЙШТАЙНА.

В тім самім числі „Теблиту" є вміщена відповідь одного чільного американського фільософа Фултона Шінана, Айштайнові. Шінан каже, що Айнштайн з великим зухвальством вліз на територію, в якій цілковито не визнається.

Він краще зробив би, каже Шінан, колиб держався своєї теорії релятивности, а справи релігії залишив тим, що в релігії визнаються. Коли Айнштайн з таким недбальством відноситься до своєї теорії, як до справ релігії, то треба сумніватись в цю його теорію, каже він.

ПЕРСОНАЛЬНИЙ БОГ.

Далі Шінан звертає йому увагу, що колиб відкинути вірування в персонального, справедливого Бога, то не булоб защо таврувати Гітлера, мовляв, він викинув Айнштайна з Німеччини. Бо Гітлер в цім випадку був би лиш знаряддям сліпих елементарних сил природи й ділав би з власної волі, тільки під впливом якихось астрольоґічних сил. Тимчасом Айнштайн гостро критикував Гітлера і то на основі чистої, ірраціональної, релігійної етики.

Відносно свобідної волі чоловіка, яку квестіонує Айнштайн, Шінан приблизно говорить так: Айнштайн і йому подібні чомусь не можуть зрозуміти, що Бог міг створити чоловіка і дати йому вільну волю жити по своїй вподобі. Воля чоловіка не заперечує Божої сили. Створити єство без власної волі легше ніж з волею; як лекше є створити машину, якою мусить все хтось керувати, ніж таку машину, яка може сама собою керувати.

ДВА ТИПИ.

Правду сказав вище наведений старий жид, що люди покрою Айштайна й Ізаакса найбільше клопоту жидам приносять. Проти них фактично повинні жиди протестувати. Цей старий патріярхальний жид, безперечно мусів бути розумною і чесною людиною; себто типом, якого легко собі уявити, бо кожний з нас мусів бодай раз в житті його зустрічати.

Цього роду типи не затроєні ненавистю до інших. Вони дивляться тверезо на світ і коли потрібно вміють себе самих скритикувати. Ці типи не викликають антисемітизму, тільки любов і пошану. Кожний тямущий чоловік, кожна культурна нація, бажає цих типів мати серед себе. Нажаль цих типів затемнюють нині своєю аґресією і зухвальством інші, відмінні типи, покрою Айнштайна й Ізаакса.

Нема магоневих лісів. Люди, що шукають за магоневими деревами в тропічних нетрах чуються щасливі, коли знайдуть два магоневі дерева на однім акрі ліса.

УКРАЇНА, ПОЛЬЩА І МИРОВІ ДОГОВОРИ

(Доклад, виголошений на Конґресі Американських Українців, у Вашинґтоні, дня 24. травня 1940).

(3)

Терор — як метода панування.

Польський історик Людвік Кубаля, великий дослідник козацьких воєн з Польщею, каже, що козацтво хотіло жити в згоді з польським народом, але вимагало по словам великого українського гетьмана Богдана Хмельницького такого: „Хай поляки зречуться усіх претенсій до Руси, бо поляк і спокій вкупі перебувати не можуть". А коли в 1910 році в галицькім соймі посол д-р Евген Петрушевич (пізніший президент З.У.Н.Р.) реаґував на польський опір у справі введення рівного, безпосереднього, тайного й загального права голосування, а також на вбивство українського студента Адама Коцка на львівськім університеті, як теж вбивство польським учителем у селі Жулині українського школяра І. Коханича за те, що не хотів молитись польською мовою, то, коли йому переривали польські посли мову, заявив таке: „Віддайте нам наше право! Уступайтесь звідціля, бо це наше місце!"

Ось так відчували і розуміли українські люди польсько-український конфлікт давніше. По останніх 20 роках польського панування на українських землях ця справа представляється далеко гостріше. Подам причини: Про те, що діялось з українськими жовнірами і українськими діячами, як Польща заняла Галичину при помочі армії ґен. Галера, можуть поінформувати нас такі достовірні джерела як звіти Міжнародного Червоного Хреста (від 2. вересня до 23. жовтня 1919 р.), що звітують про польські концентраційні табори в Берестю, Домбю, Пикуличах, Стшалковій і т. д., в яких мучилися десятки тисяч українців. А прочитавши те, буде вже лекше повірити тому, що зібране в „Українській Червоній Книзі" з цього часу. Як виглядали ці муки українського народу, можна пізнати і по протесті французьких учених, письменників і політиків проти польського терору, що його проголошено в травні 1924 р. з підписами таких визначних людей як Пол Пенлеве, Едвард Еріо, Леон Блюм й інші. В тому протесті читаємо між іншим таке:

„Тюрми в Польщі заповнені понад 3,000 політичних вязнів: робітниками, що брали участь у страйках, українськими і білоруськими селянами, обвинувачених у змаганнях до незалежности, інтеліґентами, яким закидують участь в просвітній праці серед народніх мас".

Цей протест, описавши далі подрібно ріжні роди тортур, згадує окремо про українську жінку Ольгу Басарабову, замордовану в тюрмі у Львові. Читаємо в ньому таке:

„Щойно недавно переведено на домагання родини лікарські оглядини на одному вязневі, на імя Ольга Басарабова, що згідно з поліційним звітом поповнила самогубство 14. лютого у вязничній келії, а лікарський звіт виявляє, що є тверда підстава вірити, що її смерть наступила наслідком страшних тортур".

Та ці речі не повинні являтись дуже дивними, коли брати під увагу, що навіть така людина як премієр відродившоїся польської держави, Ст. Ґрабскі, мала відвагу заповісти, що до 25 років і сліду не стане з українського народу на західньо-українських землях. А коли проф. Ґрабскі з болем серця признався в 1934 році, що цей його плян збанкротував, то польський літературний критик і польоніст проф. Т. Піні відповів Ґрабскому в ґазеті „Век Нови" (з 16 і 17 січня 1934) так: „Чи можна собі уявити гнебнішу, більш діявольську роботу? А проф. Ґрабскі говорить про це з гордістю як про орлині здвиги свого життя...". Далі проф. Піні доказує, що з акції таких Ґрабских ,виросла найстрашніша річ, що могла стрінути Польщу: погорда в цивілізованому, чесному світі".

Щоб відчути, що діялося в душах українського народу у відродженій Польщі, згадаємо за розпучливу боротьбу того народу за свою церкву. З тисячних інцидентів наведемо для прикладу те, що сказав о. Волков, посол з Волині, у варшавському соймі дня 6. липня 1938 р., коли повідомляв сойм, що польська влада знову запечатала 9 православних церков, а 33 розібрала. Отже о. Волков заявив таке:

„Ситуація, що запанувала сьогодні у відношенні польського уряду до православної віри і церкви, це повторення часів 17. століття, коли то у варшавському соймі 1620 р. посол Лаврентій Древінський так схарактеризував положення православного населення: „Церкви в селах і містах позамикали, церковне майно зрабували, священиків розігнали, без сповіди і св. причастя люди вмирають".

А в офіційному орґані православного митрополита („Слово", ч. 27) перепустила польська цензура таке багатомовне повідомлення з Холмщини: „За останні два дні розвалено дві церкви у містечку Тишівцях у Томашівщині: церкву св. великомученика Никити, збудовану в 1559 р. і церкву Різдва Пресв. Богородиці, збудовану 1571 р."

Згадуючи за такі події на західньо-українських землях в 1938 році, мимоволі нагадується польський історик Морачевскі, що, згадуючи за ті землі пише таке: „1412 року на приказ Ягайла українську Катедральну Церкву в Перемишлі серед плачу та голосіння і проклонів священиків і народу перемінили на костел, а мощі покійників повикидали із гробів і посадили латинське духовенство".

Колиж тепер хотів би хто знати, чому такі речі діялися, так хай шукає відповіди в найбільшого польського поета Адама Міцкевича, що у своїх викладах у Парижі про словянську літературу подавав на це таке вияснення: „Якаж то була потуга, що пхнула польську народність на руські землі, а відіпхнула аж за Дніпро руську народність і мову? Ця потуга це був костел, який ставав у справі польської народности".

А коли проти такого надуживання костела ще й в теперішніх часах протестував у своїх виступах навіть український греко-кат. єпископ Г. Хомишин, відомий зо своєї крайної льояльности до Польщі, то на це відозвався польський ксьондз Ф. Блотніцкі в ґазеті „Варшавскі Дзеннік Народови" (з 15. квітня 1936) в такий спосіб: „Слушно твердив в одній зо своїх публікацій єпископ Хомишин, що польський фебрак під костелом у Станиславові чується чимсь вищим від найбагатшого українця єдино тому, що цей жебрак поляк, а українець українцем...". І замітне тут ще те, що ксьондз Блотніцкі побоюється, щоб такий стан не змінився. І тому накликує польське громадянство і уряд до посилення кольонізації і польонізації українських земель.

У таких обставинах треба вважати „нормальним", що на самім передодні польської катастрофи ще сиділо коло 100 українських священиків у польських тюрмах, а понад 150 покарано „за метрики", себто за вписування до метрикальних книг українців в такий спосіб, як вони вимовляють свої прізвища, а не в польськім „бржмєню", як цього домагалась польська влада.

Піднімались працею і посвятою.

Це правда, що навіть під тим тяжким польським режімом український нарід не упадав та що навіть розвивалась українська кооперація, про яку так часто згадував польський уряд, коли хотів доказувати світові, що українцям в Польщі зле не ведеться. Та вияснимо цю справу так, що знову покличемося на польське джерело. Ото в польськім часописі „Ґазета Рольнича" (з 20. грудня 1935) є поміщений реферат д-ра С. Ростворовського, який він мав перед хліборобами з вищою освітою в Познані на тему, чому кооперація підупадає в Польщі в чисто польських воєвідствах, а на східніх, українських землях зростає. Д-р Ростворовскі, польський посідач більшої земельної посілости, відповів на це так:

„...там на сході кооперативи ростуть і міцніють, але причин цього явища не треба шукати в укладі господарських відносин, але передовсім політичних. Українці переживають добу сильного національного напруження, — можна цього боятися, або цьому радіти, — але фактів заперечити не можна.

„Для української молоді, що виходить зо середніх шкіл чи університетів, шляхи до державних установ закриті; утворилось таке положення, що сини священиків, учителів і багатих господарів, які вийшли з села, вертаються після науки назад як безробітні. Для прикладу дам село Сушно радехівського повіту, де недавно перебувало 18 українських студентів без посад. Отже ця молодь засновує кооперативи і за платню 50 до 60 злотих у місяць веде їх".

Ростворовскі дораджував інтеліґенції робити те саме і йти на села та працювати там за яких $10 на місяць, як це роблять українські інтеліґенти. Та цього в поляків не було, бо там всі ждали на державні посади — як „упривільована нація".

Та якою українська кооперація тішилася „симпатією" у Польщі, вияснить найкраще один витяг з довгої статті п. н. „Траґедія України", що її помістив „Менчестер Ґардіен" з 14. жовтня 1930 р. з нагоди славної польської „пацифікації", що тоді лютувала на західньо-українських землях. Читаємо там між іншим таке:

„Польський терор в Україні є гіршим від того всього, що діється денебудь у світі. Україна стала краєм розпуки... Польські „карні експедиції", про які хочу писати в подробицях, не є звернені проти одиниць, але проти цілого народу, зокрема проти його кооперативних молочарень і орґанізацій, на ділі проти цілої його цивілізації.

„По правді це знищено на протязі останніх трьох тижнів цілу цивілізацію, і то високу. Кооперативи, школи, бібліотеки і орґанізації побудували українці працею довгих літ, своєю посвятою, своїм ентузіязмом і майже цілковито своїми власними засобами і всупереч надзвичайним перешкодам. Тому вони відчувають ось ті втрати майже так само як відчувають свої нелюдські фізичні болі".

До цього ще додамо, що підчас нової „пацифікації", що її переводила польська влада вже перед самою катастрофою Польщі, знову нищено українські кооперативи, головно „Маслосоюз", у ще гірший спосіб як в 1930 р. У тому часі не давано вже дозволу навіть на такі вистави як „Свято Пісні". Тоді забрано українцям спортову площу „Сокіл-Батько", розбудовану на протязі десяток літ, між іншим і при поважній фінансовій допомозі від американських українців. А в 1938 р. не дозволила польська влада на Всенародній Здвиг і Конґрес Української Культури, що були злучені з 70-літнім ювилеєм найстаршого українського просвітного товариства у Львові „Просвіта".

Ще підносить польська влада, що прецінь, не зважаючи на те все, таки виховались у Польщі тисячі української інтеліґенції! Тому і це треба нам пояснити.

Отже двацять років ждали українці в Польщі на свій університет, що мав повстати в 1924 році, згідно з ухвалою польського сойму. І не діждались його до самого упадку Польщі. Українці не могли навіть добитись дозволу, щоб вести за свої власні фонди і своїми власними силами свій Вільний Український Університет. І тому той останній мусів перейти в підпілля, де існував так довчо, поки поліція згодом не виарештувала професорів і молоді. Ось тоді та молодь, що не мала змоги вчитись у Польщі, бо її не хотіли приймати польські університети, тікала за кордон, головно до Чехословаччини, бо там, у Празі, основано Український Університет, а в Подєбрадах Українську Господарську Академію. Навіть тій малій частині української молоді, що її допускали в Польщі до високих шкіл тяжко було вчитись, бо вона постійно попадала в конфлікт з польською владою, чи то за участь в українських концертах, аматорських виставах, чи за освітну працю в читальнях, „Просвіти" чи спортову в „Січах", „Соколах" і „Лугах", чи навіть у „Пласті", який вкінці польська влада розвязала. Як і за що ту шкільну молодь карано подам для прикладу таке:

Дня 1. липня 1935 р. польське старосто в Тернополі покарало Марію Рудівну гривною 300 злотих, або 14 днів арешту, а Ірину Щурківну і Олександру Яримовичівну по 100 злотих, або 7 днів арешту, за відспівання на цвинтарі в Тернополі дня 16. червня українського національного гимну по панахиді над гробами підчас Зелених Свят, де духовенство відправляло (що вважалося нарушенням 18. артикулу про нехіть до польської держави і її легковаження!). До цього додам, що голову „Товариства Охорони Воєнних Могил" Ілю Посмітюха покарано тоді гривною 100 злотих, або 7 днів арешту, за те, що дозволив молоді співати і не припинив співання „Ще не вмерла Україна".

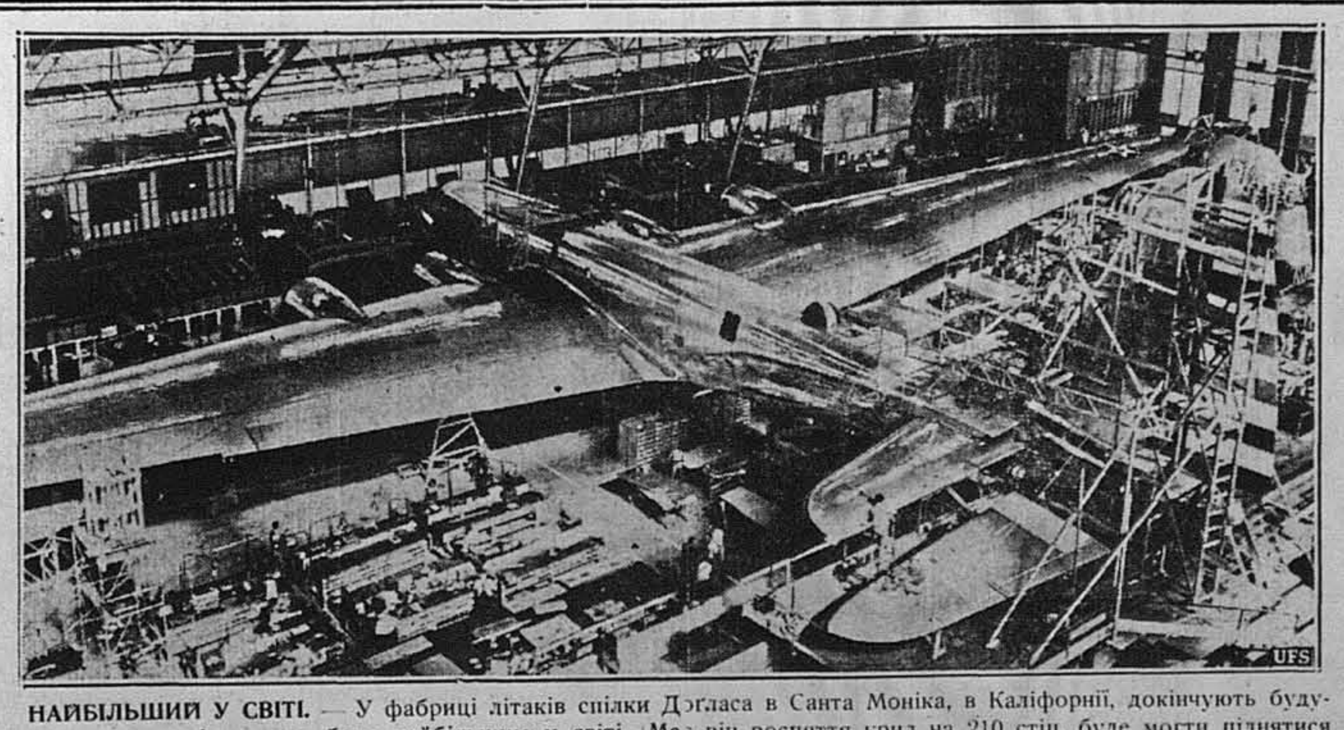
(Кінець буде).

ЛОНДОНСЬКИЙ РАТУШ на котрий упала німецька бомба. В ньому був осередок оборони міста проти летничих рейдів.

У Злучених Державах є зареєстрованих 6,226 шпиталів.

Один цвіток кульбаби (дейделайн) видає коло 365,000 зерняток насінь.

НАЙБІЛЬШИЙ У СВІТІ. — У фабриці літаків спілки Дэґласа в Санта Моніка, в Каліфорнії, докінчують будування цього літака, що буде найбільшим у світі. Ма він роспяття крил на 210 стіп, буде могти піднятися з тягарем 164,000 фунтів й літати без осідання 7,500 миль.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

До Гемтремк, Міш., по трофей У. Н. Союзу, вибралася дружина 398-го відділу У. Н. Союзу, що носить назву ім. полк. Евгена Коновальця. З дружиною їздили ще й інші. Одним словом досить численна союзова братія шікаґовська вчинила „інвазію" по Дітройт і Гемтрамк. Для предсідника і секретаря відділу 398-го нестало вже авт, тому їздили „босом", а вернули аж в понеділок вечером, бо люди в Дітройт гостинні й скорше не випустили, оправдувалися. Хлопці їхали в надії, що здобудуть трофей У. Н. Союзу, середного заходу, а тим і право змагатися за трофей У. Н. Союзу цілої Америки. Ділося це в памятну неділю дня 8. вересня. Їхали наші спортовці до Гемтремк з вірою вернути зі „щитом". Рахували, що Гемтремк малий, Шікаґо велике. Ну, і звичайно „Шікаґо ферст". Не повелося! Питав я їх по повороті: Чомуж Ви бійтеся Бога програли? Тамтого року такі самі змагання програв наш 393-ий в Клівленд, а цього року Ви! Який „скор" питав я дальше"?

Відповідали, що грали 16, 14 і 12 цалевим мячем і програли за кожним разом. Гетремські грачі „хлоп в хлопа", всі однакового росту і ваги около 160 ф. Не мали жадних „арґументс", бо гемтремці джентелмени. Витали наших в домі У. Н. Союзу вечерою, яку наборзі приготовила пані Андрусевич. Були і промови. Говорили п. Д. Чмир, перший предсідник цього дому, головний радний В. Дідик, а з молодшої ґенерації п. Іванчук. І шікаґовці не остали позаду, а виголосили „спічі", а саме предсідник 398-го відділу п. В. Подоляк по анґлійськи і секретар цього відділу п. Петро Пуцило по українськи. Головного контрольора У. Н. Союза д-ра А. Кібзея, не було на приняттю, бо був перешкоджений. Одначе переказав, що „фундує" всім грачам з Дітройт-Гемтремк і Шікаґо по фляшці пива.

Траґедію Карпатської України у фільмових образках шікаґовські українці мали нагоду бачити в днях 19-21 вересня, але не бачили! В четвер був і я, а як фільма зачалася висвітлюватись, було нас тринатцять душ. Як я виходив і фільму зачали висвітлювати другим наворотом, лишив я до 50 людей. Не краще було в пятницю, а добре в суботу. Продукція фільми коштувала великі гроші, а велика шікаґовська кольонія, яка так радо повитала повстання Карпатської України, як виходить, не зацікавилась виставою траґедії цеї країни. Образки фільми автентичні, історичної ваги і вартости. Ніде цього ніхто не може бачити. Телефонічні розмови президента о. Волошина, промови Бращайка, Комаринського, засідання першого сойму Карпатської України, це надзвичайно цікаві події, які варта побачити.

60-літний ювилей запомогової польської організації „Звйонзек Народови Польскі", обходила польська кольонія в неділю, дня 22. вересня. Наші люди нераз дорікають мені, що пишу про поляків. Однак часом з обовязку репортера треба написати і про таку подію, тимбільше що в тій польській орґанізації, на яку наші люди так дуже обурюються, є тисячі українців, які свідомо і несвідомо тамтуди попали. Деякі стали членами „Звйонзку", бо одружилися з польками, а інші тому, що дістали „морґедж" на свої доми, а велика більшість попала туди несвідомо, не перейшовши української еволюції в Америці. Ще нині наші молоді хлопці американського вже виховання грають в спортових дружинах Звйонзку. Тому мовляв, що Звйонзек платить половичну місячної вкладки на їх ґрамоти. Забувають, що все те тимчасове, бо як перестануть грати, то треба буде платити повну вкладку. Все це речі, які може болять наших людей, і які цього не хочуть читати, але як не хочуть, щоб про це писати хай опамятаються і дбають, щоб діти були в У. Н. Союзі.

А ось кілька даних з життя цеї орґанізації, в якій свої гроші зложили і наші люди: Молодечий Департамент має 80,000 дітей, а за час 60-літнього існування видав 553,000 долярів на стипендії для студентів. Видає часопис „Дзеннік Звйонзкови" і „Зґода". Має 10 редакторів, а 11-тий це картоніст, що малює образки на першу сторону. Орґанізація удержує технічну школу в Кембрідж Спрінґс, Пенсильвенія, що вартує тепер 756,000 долярів.

Шікаґовські Полки Національної Ґвардії переходять поволи у склад реґулярної американської армії.

Перший, що перейшов у склад армії, є 202-ий полк протилетничої артилерії (ковст артілері), частина якого вже відмашерувала до Форт Бліс в Тексасі. Друга, менша половина полку, в складі 17 старшин і 342 людей попрямувала в це саме місце залізницею.

Другий з черги покликаний до реґулярної армії, є 106-ий полк кінноти, так званий полк чорних коней, що має відійти до таборів в стейті Луїзіяна. Третьою частиною, що з днем 25 листопада має ввійти в склад федеральної армії, є 192-ий повзовий курінь, що має відійти до ґарнізону в форт Някс, Кентокі.

НЕВДАЛЕ ВИКРАДЕННЯ ДИТИНИ. — Вільгельм Якоб Міленбройх (направо), що пробував дістати 100,000 долярів викупу за звільнення викраденої ним 3-літньої дитини, з шерифом каліфорнійського повіту Елдорадо, зараз по арештуванні викрадача.

ДИТИНА БЕЗПЕЧНА. — 3-літній Марк де Трістан, котрого викрав був Міленбройх, щоби добитися від родичів викупу, на руках пані Савт, з панею Бритенбек, котра піклувалася ним по відобранні його від Міленбройха до звернення родичам.

НОВИЙ БРИТІЙСЬКИЙ АҐІТАТОР В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

НЮ ЙОРК. — Сюди прибув з Анґлії сер Евелин Ренч, який самий каже, що він є британським пропаґандистом. Перед двома тижнями, на доручення британської амбасади, виїхав з Америки сер Джордж Пейш, теж британський пропаґандист. Він скомпромітував себе тим, що вітверто перед деякими сенаторами признавдо своєї ролі і подавав способи пропаґанди. Ренч, у своїм ґазетярськім інтервю з репортером „Ню Йорк Джорнал енд Американ" сказав, що він зовсім не був би противний, колиб Америка виступила до війни по стороні Анґлії.

ЛОНДОН ПОТЕРПІВ НАЙҐІРШЕ.

Німці продовжують летунські напади на Анґлію, але таки далі найбільше атакують столицю краю. Кореспонденти подають, що останнє бомбардування Лондону було ще гірше від попередніх і наробило чимало шкоди в центрі міста. Бомбардування відбувається, як звичайно, далі тільки ночами. Днями німецьких летунів не допускають до Лондону.

МОНАРХІСТИ ПРИ РОБОТІ

ПАРИЖ. — Виходить на таке, що Франція готова стати знову монархією, бо зо всіх партій монархісти ніби мають тепер ще найбільші шанси прийти до влади. Кажуть, що монархіст де ля Рок розвинув тепер у тому напрямі велику активність. Монархія булаб в такому разі „вождівством" з титулом „вожд-монарх", себто якоюсь подобизною до німецького націзму.

ЗАМУРУВАЛИ „КАПСУЛЮ ЧАСУ" НА ВИСТАВІ.

На Світовій Виставі в Ню Йорку закрили на 50 століть „капсулю часу". Перед роком вложили важніші признаки нашої цивілізації в залізну „безсмертну керницю", названу „капсулею часу" і спустили її 50 стіп у землю коло павільону Вестинґгавза. Серед признак цивілізації знаходяться зібрані на маленькій фільмі образці найважніших річей теперішнього життя, примірники ґазет, приладів до щоденного життя, включаючи щіточку до зубів, годинник, вічне перо, електричну лямпу і жіночий капелюх. Як закривали капсулю часу, виляли на неї 500 фундів трівкої маси, щоб забезпечила ненарушеність цього музейного збору на 5,000 літ наперед.

При нагоді закриття капсулі промовив Гарвей Ґібсон, один з віцепрезидентів виставової корпорації. Він згадав, що перед роком, коли впускали в землю „капсулю часу", Европа ще була поділена на держави. А як змінилися часи від тоді! Але винайшли в міжчасі джерело сили, churанiюм, яке може припинити теж винищуючі війни і світ не буде наражений на вічні переміни.

БЕЗПАРТІЙНІСТЬ ҐАЗЕТИ.

НЮ ЙОРК. — У ґазеті „Ди Ню Йорк Таймс" появився в формі платного оголошення передрук статті ґазети „Ню Йорк Повст" з 20. вересня. У цій статті опрокидується арґументи ґазети „Ди Ню Йорк Тамс", поміщені дня 19. вересня у користь кандидатури Вилкія, а проти поновної кандидатури Рузвелта. „Повст" сильно піддержує кандидатуру Рузвелта, „Таймс" далі стоїть за Вилкія.

Потіха.

В келії сидить засуджений на смерть злочинець. Перед самою екзекуцією приходить до нього оборонець.

— Приходжу до вас з доброю новиною!

— Що? Чи може помилували мене?

— На жаль, ні. Але ваша теща померла і записала вам 1,000 долярів. Тепер можете спокійно вмерти, бо знаєте, що всі старання вашого адвоката, всі його тяжкі труди не лишаться без гонорару.

Не бачив.

— Моя жінка втекла з моїм найліпшим приятелем.

— Певно був дуже гарний?

— Про це зовсім не знаю, бо ніколи в життю його не бачив.

ТАРЗАН, ч. 113. Тото, новий зоюзник Тарзана.

Коли великий слон ішов просто на Тарзана, цей клікнув: „Танторе!". Звірина пристанула, бо завважала, що це її приятель.

Тарзан завернув Тантора в нетри й намагався остерегти інших з отари перед розбишаками.

Немовля-слон вагався зпочатку, опісля почав ступати за новим приятелем. „Ходи за мною, Тото!" — промовляв Тарзан до нього — „миж тепер приятелі".

Вони йшли слідом, куди ходили ловці. Алеж Говко вислідив їх і сказав щось на вухо Залімові.

Говко мав добру причину бути неспокійним. Тарзан йшов просто в засідку.